

Mälardalens högskola
Institutionen för Samhälls- och Beteendevetenskap

Direkt och indirekt mobbning på högstadiet och gymnasiet

- könsskillnader och tillvägagångsstrategier

Cecilia Falkeborn och Silvie Shabani

C-uppsats i psykologi, VT 2007
Handledare: Juliska Wallin
Examinator: Eric Hansen

Direkt och indirekt mobbning på högstadiet och gymnasiet - könsskillnader och tillvägagångsstrategier

Cecilia Falkeborn och Silvie Shabani

D. J. Pepler et al. (2006) fann en högre benägenhet att utsätta andra för mobbning på gymnasiet än på högstadiet till skillnad från T. R. Nansel et al. (2001) som fann motsatta resultat. Studien undersökte, med hjälp av enkäter, om högstadieelever och gymnasieelever skiljde sig i tillvägagångssätt och upplevelse av mobbning, samt skillnader i medvetenhet om skolans mobbningsprevention. Vidare undersöktes könsskillnader och elevers inställning till skolan. Resultatet visade att högstadieelever upplever sig mer utsatta för mobbning. Pojkar upplevde både att de utsattes och utsatte andra för mer direkt mobbning än flickor. Högstadieelever var mer medvetna om att det fanns anti-mobbningsgrupper på skolan. Detta kunde bero på att gymnasieelever ansågs kunna ta hand om sin situation och söka hjälp själva.

Key words: bully, bullying, adolescents, age, gender.

Inledning

Mobbning är ett väl utbrett koncept i alla typer av miljöer, så som till exempel i skolmiljön och på arbetsplatsen. Det finns en skillnad i att utsätta någon för mobbning och att reta någon på ett lekfullt och relativt vänskapligt sätt (Olweus, 2002). Att förnedra och kränka en annan människa bara för att höja sig själv, skapar dåliga relationer. För att undvika försämrad hälsa och andra åkommor behövs det mer uppmärksamhet kring ämnet mobbning.

Vad är mobbning?

Olweus (2002) menade att mobbning eskalerar ur en situation där en individ retade en annan individ upprepade gånger och syftet var att förnedra och kränka den som utsatts. Beteendet fortsatte trots tydliga tecken på att den som utsattes blev illa berörd eller ogillade behandlingen. Denna studie använde sig av Olweus (2002) definition av mobbning: ”En person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer” (Olweus, 1992, s. 4). Detta då det var en väl använd definition i studier som berör mobbning. Enligt Olweus (1993) fanns tre nyckelbegrepp för att kunna urskilja mobbning från andra typer av konflikter och våld i skolan. De tre nyckelkoncepten bestod av att mobbning a) var en intention som handlar om att negativt påverka en annan elev, b) det sker regelbundet över tid, samt c) att det finns en obalans i makt mellan mobbaren och den mobbade.

Även andra forskare beskrev mobbning som upprepande negativa handlingar som pågått under en längre tid och vissa inkluderade även åtskillnad i styrka mellan mobbaren och den mobbade (Fekkes, Pijpers & Verloove-Vanhoricks, 2004; Hazler & Miller, 2001; Pepler et al., 2006; Scheithauer, Hayer, Petermann & Jugert, 2006). Scheithauer et al. menade att en mobbningssituation uppkom då de som valde att mobba var mer dominanta än de som

mobbad vilket skapade en obalans. Denna obalans kunde enligt författarna bero på flera faktorer, såsom skillnad i fysisk styrka eller sociala färdigheter och på det faktum att det oftast var flera studenter som gemensamt väljer att mobba en student. Att flera elever mobbar en elev ansåg Olweus (2002) vara den vanligaste mobbningsformen i skolan. Olweus menade även att mobbning kunde ske genom att en individ mobbar en annan individ eller en hel grupp. Fekkes et al. (2004) ansåg att mobbning inte bara skedde mellan den som mobbade och den som blev mobbad utan att det även fanns åskådare i mobbningssituationerna. I många fall rapporterades det om att åskådarna inte har gjort något för att hjälpa den som blev mobbad eller stoppade den som mobbade. Detta fick en negativ effekt då den som utsatte andra för mobbning fortsatte. Det framkom i studier (Fekkes et al., 2004) att när åskådare valde att lägga sig i och avbryta mobbning, var det mycket effektivt.

Forskare har skiljt mellan direkt mobbning och indirekt mobbning. Med direkt mobbning avsågs öppna angrep gentemot offret, medan indirekt mobbning uttrycktes i form av social isolering och utfrysning. Enligt Scheithauer et al. (2006) hade fokus under de senaste 25 åren legat på begreppet direkt mobbning, det vill säga öppna beteendemönster som till exempel slag, hot och verbala trakasserier, men under de sista fem åren har forskningen valt att även innefatta begreppet indirekt mobbning, vilket inbegriper social aggression. Ett exempel på indirekt mobbning kunde vara att en individ spred rykten om eller ignorerade någon.

I Olweus (1992) studie fanns skillnader mellan svenska och norska elever gällande mobbning. De svenska eleverna var mer utsatta både för indirekt och direkt mobbning än norska elever, främst genom ofrivillig ensamhet och isolering.

Vem blir mobbad?

Olweus (1992) anser att de som utsätts för mobbning överlag är mer ängsliga och osäkra än andra elever. Olweus (2002) delar upp mobbningsoffren i två olika typer. Den vanligaste typen av mobbningsoffer är passiva individer och detta innefattar de som använder sig av en hållning och beteende som signalerar att de är ängsliga och misslyckade individer. Deras beteende utmärks av att de är försiktigare, känsligare och mer tystlåtna än andra elever. De har även sämre självkänsla och känner sig i högre grad övergivna i skolan. Under mobbningssituationen reagerar de vanligen med gråt och genom att dra sig tillbaka. Mobbningsoffren känner ett utanförskap och en övergivenhet och detta gör att de väljer att se sig själva som dumma, misslyckade och oattraktiva. De provocerar inte sin omgivning, men blir utsatta för mobbning ändå. Det finns även en ovanligare typ av mobbningsoffer, de provocerande, vilket omfattar de som är okoncentrerade och allmänt oroliga individer. Deras hyperaktiva humör bidrar till att de kommer i konflikt med andra elever.

Det finns, enligt vissa studier, skillnader i barns reaktioner när de utsätts för mobbning. Theriot et al. (2005) fann att barn som beskriver sig som mobbningsoffer blir utsatta för ett annat mobbningsmönster än de som inte identifierar sig som offer. Studien, som utfördes på skolungdomar i olika åldrar, från grundskola till gymnasium, visade att 22 % av eleverna upplever att de blivit mobbade 2 - 3 gånger under de senaste tre månaderna. Enligt forskarna var det 23 % som blev utsatta för mobbning, men dessa såg sig inte som mobbningsoffer, vilket resulterade i en annorlunda procentsats. Elever i de lägre åldrarna ser sig oftare som självtutnämnda offer och de anmäler oftare att de blivit mobbade än elever i de högre årskurserna. Forskarna drar paralleller till hur offer för brott kan agera. Om en individ ser sig som offer är det troligare att denne anmäler det skedda brottet. Individer väljer även att anmäla i högre grad vid grövre brott. Theriot et al. (2005) hypotes är att studenter som blir utsatta för direkt mobbning, genom att de bland annat blir slagna, är mer benägna att rapportera om mobbningen än de som blir utsatta för indirekt mobbning, som till exempel kränkningar. Detta då den direkta mobbningen mer konkret bryter mot skolans regler än den

indirekta. Resultaten visar ingen relation mellan specifika typer av mobbning och huruvida studenten väljer att rapportera eller inte.

Att äldre studenter inte anmäler i lika stor utsträckning anser Theriot et al. (2005) kan bero på att de inte i lika stor utsträckning vill erkänna sig själva som mobbade. Författarna tar upp motviljan mot att bli stämplad. De som utsätts för mobbning och väljer att anmäla blir ofta behandlade annorlunda av andra elever, till exempel med ambivalens, hostilitet och motvilja, vilket ger ett sekundärt mobbande. Rädslan för den sekundära mobbningen gör att många som utsätts väljer att dölja eller offentligt minimera mobbningens påverkan. Detta anser vissa forskare kan ha influerats av tankar kring deras sociala status (Taylor, Wood & Lichtman, 1983). Till exempel skammen över att vara mobbad gör att individen känner sig otillräcklig och oduglig. Om individen berättar för andra att den utsätts för mobbning, deklarerar denna öppet att hon eller han inte duger eller accepteras av andra, vilket förstärker skammen ytterligare. I skammen upplever individen att denne förlorar kontrollen över situationen och en av reaktionerna blir, enligt Lindberg (2002), att dra sig tillbaka.

Natvig et al. (2001) visade att elevens uppfattning av skolmiljön är av vikt för om eleven utsätter andra för mobbning eller inte. Risken för att utsättas för mobbning och för att utsätta andra för mobbning i skolan ökar i takt med att individens skolalienation ökar. Enligt Natvig et al. definition betyder skolalienation att eleven finner skolarbetet meningslöst och icke-utmanande, vilket gör att de tenderar att i högre grad utsätta andra elever för mobbning. Detta såg Natvig et al. (2001) dock mer som en effekt av, snarare än en orsak till mobbning, då författarna ansåg att en stressande skolmiljö ökar mobbningen och att det i sin tur leder till att eleven alieneras från skolan. Theriot et al. (2005) fann att många av de elever som ser sig själva som offer rapporterar att de inte gillar skolan.

Vem mobbar?

Olweus (1992) har uppmärksammat vissa kännetecken som stämmer in på de flesta mobbare, nämligen att de uppträder aggressivt mot kamrater, vuxna, lärare och föräldrar. Den mobbade individen är mer positiv till våld än de som mobbas. De psykologiska orsakerna till att en individ börjar mobba var enligt Olweus ofta behovet av makt och dominans. Den som mobbar får även prestige i kamratgruppen. Utåt, menade Olweus, utmärks mobbarna av att de besitter liten medkänsla gentemot sina mobbningsoffer. Utifrån bland annat analyser av stresshormoner och projektiva test drog författaren slutsatsen att mobbarna under ytan är ängsliga och osäkra samtidigt som deras självkänsla är hög, då de har en positiv värdering av sig själva. Utöver den som mobbar finns ofta medlöpare som "hänger med", men som inte tar eget initiativ. Dessa valde Olweus att kalla för passiva mobbare eller medlöpare. Denna grupp innefattar bland annat osäkra och ängsliga elever som även de eftertraktar status och en känsla av gruppstillhörighet. Baldrys studie (2004) visade att unga människor kan vara både mobbade och mobbare. Om de blir mobbade på ett direkt eller indirekt tillvägagångssätt, så väljer de oftast att mobba tillbaka på samma sätt.

Undersökningar har visat att mobbare är genomsnittligt eller något under genomsnittet i popularitet och ofta tar hjälp av andra elever under mobbningstillfällen. Enligt Olweus (1992) var mobbningen en del av ett mer allmänt mönster av antisocialt eller regelbrytande beteende. Vidare hävdade Olweus att de elever som är aggressiva och mobbade andra i tidig ålder löper risk att ägna sig åt problembeteenden som kriminalitet och alkoholmissbruk i vuxen ålder. Omkring 60 % av de pojkar som betecknades som mobbare på grundskolan hade dömts för åtminstone en kriminell handling vid 24 års ålder. Så mycket som 35 - 40% av de forna mobbarna hade dömts för tre eller fler kriminella handlingar till skillnad mot endast 10 % av de pojkar som varken var mobbare eller mobboffer på högstadiet. Pepler et al. (2006) menade att om en människa i sin ungdom utsätts för mobbning eller utsätter någon annan för

mobbing, är risken stor för att personen i fråga får ett aggressivt förhållningssätt i sina senare relationer.

Omgivningens påverkan på mobbing

Många studier har tytt på att mobbing i de flesta fall sker i klassrummet. De Barrio et al. (2001) visade att i klassrummet blev eleverna kallade namn, utsattes för sexuella trakasserier och kränkningar. Ryktesspridning, utfrysning och slagsmål var inte kopplade till ett specifikt område utan upplevdes överallt på skolan. Olweus (1992) fann att mobbing till och från skolan inte var speciellt vanligt, utan de flesta blev utsatta för mobbing inom skolans område.

Olweus (1993) fann att mobbingen sjönk vid de skolor där lärarna var närvarande med barnen på skolgården under rast- och lunchtillfällena. Enligt Olweus (1992) ingrep norska högstadielärare i högre grad än svenska högstadielärare när de upptäckte mobbing. I en studie av Hazler och Miller (2001) undersöktes lärares och kuratorers förmåga att se skillnad på mobbing och andra typer av konflikter. Resultatet indikerade att fysiska hot eller övergrepp sågs som mer allvarligt än verbala och emotionella övergrepp. Lärarna och kuratorerna graderade ofta fysiska konflikter som mobbing även om de inte passade definitionen som gavs av forskarna. Det var mer troligt att verbala eller sociala övergrepp i konfrontationer inte identifieras som mobbing. Både vanliga och professionella personer som dagligen arbetade med barn, misstog ofta fysiska konflikter för mobbing då de misstolkade situationen. Personer var mindre benägna att försöka förhindra eller agera för att stoppa potentiella mobbingssituationer där det uppstod psykisk och emotionell skada. Det är däremot vanligare att de överreagerade i situationer som involverade fysisk smärta.

Den mest skadande effekten av mobbing uppkom när handlingar upprepades. Detta misstdiagnostiserades av lärare och kuratorer enligt Hazler och Millers studie (2001). Detta såtillvida att lärarna och kuratorerna klassificerade icke-upprepande handlingar som mobbing istället för de upprepade. Detta ansåg författarna var på grund av att det var fysiskt våld med i de icke-upprepande handlingarna och det ansågs vara mer allvarligt. I en intervjuundersökning om skolpersonals attityd till mobbingsfrågor visade det sig att personalen önskade mer stöd genom kunskap och utbildning för att kunna hantera problemen med mobbing mer professionellt (Olweus 2002). Hälften av de barn som deltog i Fekkes et al. (2004) studie uppgav att de inte talade om för lärarna när de blev mobbade. Om lärarna fick reda på mobbingen, försökte de att stoppa den. I många fall resulterade lärarnas inblandning dock i att mobbingsproblemet kvarstod eller förvärrades. De Barrio et al. (2001) fann att de som utsattes för mobbing oftast sökte stöd hos sina vänner. Att söka sig till familj och lärare för att få hjälp med sin utsatta situation var mer sällsynt.

Även familjeförhållanden har enligt vissa forskare betydelse för huruvida en elev utsatte andra för mobbing eller inte. Stevens, De Bourdeaudhuij och Van Oost (2002) undersökte barn och föräldrars syn på sin familj i relation till om barnen mobbade andra, blev mobbade eller inte var inblandade i mobbing. Resultat visade olika uppfattningar mellan barn och föräldrar i deras familjesyn. I de fall där barnen inte var inblandade i mobbingssituationer, vare sig som mobbad eller som mobbare, fanns ingen skillnad mellan föräldrarnas och barnens uppfattning av familjesituationen. Däremot hade föräldrarna till både de som blev mobbade och de som mobbade, en mer positiv bild av familjen än vad deras barn hade. Föräldrarna uttryckte att det fanns mindre konflikter och mer kontroll, organisering och uttrycksfullhet i familjen. De rapporterade även mindre straff och mer personliga band till sina barn. Jämfört med barn som blev mobbade, hade barn som utsatte andra för mobbing mer konflikter hemma, de blev mindre kontrollerade av föräldrarna samt att familjen var

mindre organiserat och uttrycksfull. Vidare visade Stevens et al. att barn som inte mobbade eller blev mobbade utsattes för mindre bestraffningar i sina familjer än de som mobbade. Dessa ovanstående studier tyder på att en mängd olika faktorer i omgivningen spelar in i om en individ blir utsatt för mobbning eller inte.

Könsskillnader i mobbning

Att utsätta någon för mobbning var mer vanligt bland pojkar än bland flickor. Dubbelt så många pojkar som flickor hade enligt Natvig et al. (2001) mobbat någon annan under terminens gång. Även andra studier har visat att mobbning var mer vanligt bland pojkar än bland flickor (Fekkes et al., 2004; Pellegrini och Long, 2002). Scheithauer et al. (2006) studie pekade på att i en klass där majoriteten av eleverna var pojkar, var risken större för att mobbning inträffade än i en klass med både pojkar och flickor, eller i en klass med bara flickor.

Vad gäller vem som mobbade vem, var forskare inte överens. Fekkes et al. (2004) studie visade att majoriteten av pojkar blev mobbade av andra pojkar, medan majoriteten av flickor blev mobbade av andra flickor. Att pojkar mobbade i större utsträckning än flickor var något många forskare var överens om, men De Barrio et al. (2001) fann i sin studie att flickor i högre grad spred rykten. Detta var något som motsades i Baldrys (2004) studie där resultaten visade att pojkar spred rykten fyra gånger mer än flickor.

Studier har visat att pojkar och flickor som mobbade använder sig av olika tillvägagångssätt. De Barrio et al. (2001) visade att pojkars beteende var mer aggressivt än flickors. Scheithauer et al. (2006) kom fram till att anledningen till att det förekommer skillnader mellan könen kan ligga i själva beteendemönstret. Mobbning hade samma meningsinnebörd för pojkar och flickor då båda könen ville förhöja sin sociala status, men pojkar valde att uttrycka sig mer aggressivt medan flickor uppvisade mer indirekta beteenden och manipulerade i högre grad.

Resultatet från Scheithauer et al. (2006) studie, som inkluderade tyska studenter, påvisade att pojkar använde mer öppna och fysiska former av mobbning, när det gällde att mobba andra eller. Detta till skillnad från flickorna i studien som skildrade att de använde sig av mer verbala former av mobbning. När det gällde den indirekta formen av mobbning, påvisade inte studien några skillnader emellan pojkar och flickor. Att det fanns könsskillnader i direkt mobbning såsom slag, hot, namnkallande men inte i indirekt mobbning såsom utfrysning, var något som både Baldry (2004) och Fekkes et al. (2004) kommit fram till.

Övergång från högstadiet till gymnasium

Pellegrini och Long (2002) kom fram till att övergången från högstadiet till gymnasiet innebar förändringar som skapade ångest för de pojkar och flickor som gått från högstadiet och upp i gymnasiet. Elever i de högre gymnasiala årskurserna hade redan etablerat sig i skolan vilket kunde resultera i att de som kom nya kände ett utanförskap. Enligt Pellegrini och Long var de sociala relationerna viktigast för eleverna vid övergången mellan högstadiet och gymnasiet och från att vara störst i år nio, blev eleverna minst igen i första året på gymnasiet. Detta ledde i många fall till att vissa elevers status minskade och de kom i obalans. Pellegrini och Long visade också att det året som övergångstiden skedde var en period fylld av risk för mobbning. Dodge och Coie (1987) uppvisade att mobbningen kom att öka under själva övergångstiden, för att senare minska igen.

I Pepler et al. (2006) studie framkom att det fanns en högre benägenhet att utsätta andra för mobbning på gymnasiet än på högstadiet, medan Nansel et al. (2001) kom fram till att mobbning sker mer av yngre barn än av ungdomar. Nansel et al. såg antydningar till att mobbning inte yttade sig i lika hög grad under det sista året på gymnasiet, som under de två föregående. För pojkar var höjdpunkten för mobbning vid sista året på gymnasiet medan mobbning var högst för flickor under första gymnasieåret, när de försökte vänja sig vid den nya situationen på gymnasiet med allt vad det innebar (Pellegrini & Long, 2002).

Vad får mobbning för konsekvenser?

Att mobba eller bli mobbad förknippades med en ökning av mentala och fysiska problem. Enligt Fekkes et al. (2004) löpte barn som blev mobbade större risk att drabbas av hälsoproblem som till exempel sömnproblem, huvudvärk, magont, sängvätning och depression. De som blev mobbade hade därutöver mer tankar om självmord än andra barn. Barn som hade problem med depressioner eller ångest var mer sårbara och utsatta för mobbning än de barn som inte hade den problematiken. Mobbning kunde också för flickor resultera i depressioner och ångest, vilket utlöstes av den stress mobbningen orsakade. Detta ledde till att mobbning och dess effekter blev en ond cirkel.

Mobbning kunde även påverka skolarbetet negativt. Enligt Flygare (2002) påverkades den individ som utsattes för mobbning på ett både kortsiktigt och långsiktigt plan. Kortsiktigt påverkades skolarbetet negativt, bland annat genom att den som utsattes för mobbning skolkade. Långsiktigt påverkades inte bara skolarbetet utan individen fick även lägre självkänsla och kom att använda våld i senare relationer.

Både indirekt och direkt mobbning påverkar hälsan negativt. Baldry (2004) fann att om någon utsattes för direkt och indirekt mobbning fick det olika hälsomässiga konsekvenser, mycket på grund av att detta framkallade en offerkänsla. Känslan av att vara ett offer av indirekt mobbning var den starkaste prediktorn på tillbakadragenhet, somatiska klagomål och symptom för ångest/depression. Somatiska klagomål och ångest/depressionsymptom fanns även hos dem som var utsatta för direkt mobbning, däremot kännetecknas de inte av tillbakadragenhet.

Mobbning får inte negativa konsekvenser bara för dem som utsattes för mobbning. Studier har visat att även mobbaren får försämrad hälsa. Fekkes et al. (2004) visade att stressen som fanns bland aktiva mobbare kunde leda till en försämring av hälsan. De som mobbade aktivt löpte risk att drabbas av långvarig depression, samt åkommor som emotionella och beteendemässiga rubbningar (Flygare, 2002).

Syfte och frågeställningar

Denna studie hade till syfte att undersöka om högstadiet och gymnasiet skiljde sig gällande mobbning så tillvida att det var skillnad i tillvägagångssätt, uppfattning och upplevelse av mobbning. Enligt tidigare studier var elevens skoltrivsel av vikt för om denne utsattes eller utsatte andra för mobbning, vilket var av intresse att undersöka även i denna studie. Vidare var syftet att undersöka skolans roll i mobbningspreventionen, samt om det var skillnad i gymnasieelevers och högstadieelevers medvetenhet om skolans mobbningsprevention. Det gavs, enligt författarna, mycket pengar för att åtgärda och preventivt uppmärksamma mobbning i högstadiet, men mobbning i gymnasiet fick inte samma uppmärksamhet, vilket gjorde att huruvida mobbning ändras när elever går från högstadiet till gymnasiet är av intresse. Det var även av intresse att studera eventuella könsskillnader. Dessa frågor var av intresse då forskning visar motsatta resultat gällande om mobbning förekommer i högre grad i högstadiet eller gymnasiet. Det är även av vikt då mobbning ger allvarliga konsekvenser både för de som blir utsatta för mobbning och de som mobbar. Vi fann inte heller några studier inom detta område gjorda i Sverige.

Utifrån studiens syfte framkom fyra frågeställningar: Har elever på gymnasiet och på högstadiet olika uppfattningar och upplevelser av mobbning? Finns det skillnad i utförandet av mobbning på gymnasiet och högstadiet? Finns det könsskillnader gällande mobbning? Är elevers tyckte om skolan en faktor som påverkar om de utsätts eller utsätter andra för mobbning? Finns det skillnader i gymnasieelevers och högstadieelevers medvetenhet om skolans mobbningsprevention?

Metod

Deltagare

Antalet deltagare i studien var 151 elever på två högstadieskolor och två gymnasieskolor. På högstadiet deltog 87 elever i år nio (43 pojkar och 44 flickor) och på gymnasiet deltog 61 elever (33 pojkar och 28 flickor). Sammanlagt var det 148 svar som utgick i analyserna. Tre av deltagarna uteslöts ur undersökningen, då en av deltagarna inte hade svarat på 23 enkätfrågor, en deltagare hade inte angett sin kön och en tredje deltagare hade inte svarat på om denne gick i högstadiet eller gymnasiet. Därtill fanns det 10 deltagare som inte hade svarat på en av enkätfrågorna. För dessa deltagare räknades medelvärdet ut för dennes specifika grupp och lades in i istället för bortfallet, till exempel svarade inte en kvinnlig högstadieelev på fråga 28 och medelvärdet för flickor i grundskolan lades in istället för bortfallet. Skolorna och klasserna valdes genom lottning, dock bestämdes på förhand att elever i år nio och elever på år två i gymnasiet skulle användas. För att få en jämn fördelning valdes gymnasieklasserna så hälften var elever från teoretiska ämnen och hälften från praktiska ämnen. År nio valdes då dessa elever var aklimatiserade in i högstadiemiljön. De valdes även ur synpunkten av att elever i år nio fyllt 15 år och att det därför inte behövs tillstånd från föräldrarna för att delta i vetenskapliga undersökningar, utan endast rektorns godkännande. Från gymnasiet valdes elever i år tre. De valdes på grund av att de åldersmässigt var en bit från år nio, gymnasieeleverna var mellan 18 och 19 år och högstadieeleverna mellan 15 och 16 år. Även det faktum att eleverna i år tre har mognat så pass mycket från att ha gått i nian är av betydelse.

Ingen av eleverna på högstadiet eller gymnasiet använde sig av möjligheten att avbryta sin medverkan eller att inte delta under enkättillfället i enlighet med humanistisk-samhällsvetenskaplig forsknings etiska regler.

Material

Då en färdig enkät inte fanns att tillgå, utformades en egen enkät utifrån exempel frågor som togs upp i tidigare artiklar som undersökt mobbning (Baldrys, 2004; Crowne & Marlowe, 1960; Natvig et al., 2001; Theriot et al., 2005; Vessey et al. 2003). Tre personer översatte de engelska frågorna till svenska för att få en så korrekt översättning som möjligt. Dessa översättningar överensstämde i alla utom en fråga som därför omformulerades. Ett undantag var frågorna gällande social önskvärdhet som redan fanns översatta till svenska. Frågorna gjordes sedan om för att passa denna studies undersökningsdeltagare, detta genom att frågorna specificerades mot skolan och mot andra elever. Ingen åtskillnad gjordes i denna studie på om mobbningen skedde via sms, Internet eller via person till person. Att det inte gjordes en skillnad i hur mobbningen utfördes berodde på att ungdomar inte antas göra åtskillnad på kommunikationssätt. För dem var det kommunikation vare sig det skedde ansikte mot ansikte eller via medier.

Sammantaget bestod enkäten av 42 frågor, uppdelade på sju index. Frågorna utformades på så vis att eleven ombads uppskatta på en skala mellan ett och fem hur de upplevde skolan och sin lärare (tyckte om skolan), samt sig själva (social önskvärdhet). På frågorna rörande direkt och indirekt mobbning, samt direkt och indirekt mobbande, bads eleverna skatta hur ofta ett påstående hänt under den senaste månaden (ingen gång, en gång, 2-3 gånger, 4 eller fler gånger). Att fråga om frekvensen under en månads tid var för att sätta frågorna i ett perspektiv för eleverna.

Anti-mobbningsgrupper. Deltagarna i studien fick frågan om de hade anti-mobbningsgrupper i sin skola, vilket det fanns på alla de berörda skolorna. Detta för att se skillnader i medvetenheten mellan högstadieelever och gymnasieelever i hur eleverna på skolan kunde få hjälp vid behov.

Social önskvärdhet. Fem frågor gällande social önskvärdhet, som hittats i Crowne och Marlowes (1960) artikel, valdes ut genom ett slumpmässigt urval och dessa gjordes om till ett index för att kunna analyseras. Dessa frågor användes för att kontrollera om någon elev tenderade att presentera sig fördelaktigt. Index för social önskvärdhet fick ett Cronbachs alpha-värde på .51. Ingen av deltagarna uteslöts ur resultatet på grund av för höga värden på index av social önskvärdhet.

Skoltrivsel. Fem frågor användes för att urskilja elevens uppfattning av skolan då detta visat sig ha betydelse för frekvensen av mobbning i tidigare studier (Natvig et al. 2001; Theriot et al. 2005). För att undersöka skolans roll i hur elever upplever och uppfattar mobbning, användes frågor från Natvig et al. studie som undersökt lärarens roll för om elever mobbar eller blir mobbade. Exempel på en fråga är ”jag tycker vår lärare behandlar oss rättvist”. Indexet fick Cronbachs alpha-värdet 0.81.

Direkt mobbad. För att mäta graden av hur mycket elever kände sig utsatt för direkt mobbning gjordes ett index kallat Direkt mobbad. Denna studie använde sig av elva frågor, tagna från Baldry (2004), i ett index för att undersöka hur ofta respondenternas upplevde att de utsattes för direkt mobbning, då studien önskade se eventuella skillnader mellan högstadiet

och gymnasiet ur detta perspektiv. Ett exempel på en fråga som ställdes är ”Blivit retad för hur jag ser ut av en/flera elever”. Under enkätundersökningstillfällena var det en fråga, ”blivit kallad ointelligent av en/flera elever”, som många av deltagarna reagerade på. De påpekade att det ofta hände att de blev kallade ointelligent vilket gjorde att de inte såg detta som en kränkning. Denna fråga valdes att tas bort ur resultatet, då den kunde utgöra en felfaktor. Indexet fick Cronbach´s alpha-värdet .94. Vid borttagandet av fråga 15 (blivit kallad elaka namn av en/flera elever) ökade Cronbach´s alpha till .95.

Indirekt mobbad. För att mäta graden av hur eleverna kände sig utsatta för indirekt mobbning användes ett index innehållande åtta frågor. Frågorna som användes togs från Baldry (2004) och Theriot et al. (2005). Ett exempel på en omformulerad fråga som användes i denna studie är ”blivit ensam på rasten utan att ha valt det”. Indirekt mobbad fick Cronbachs alpha-värdet 0.92.

Direkt mobbare. För att mäta graden av att man själv mobbar andra direkt användes sju frågor. Frågorna togs från Vessey et al. (2003), samt Baldrys (2004) studie. Vessey et al. hade valt i sin studie att utmärka skillnader på trakasserier och utseendefixerad mobbning. Denna studie har delat upp även Vessey et al. frågor utifrån indirekt och direkt mobbning och inte gjort åtskillnad på trakasserier, utseendefixerad och psykisk mobbning. Indexet fick Cronbachs alpha-värdet 0.94. Ett exempel på en fråga som ställdes i studien är ”retat en annan elev för att den är svag”.

Indirekt mobbare. Graden av att man själv använder sig av indirekt mobbning mättes med två frågor som togs från Baldrys (2004) studie. Frågorna som mätte användandet av indirekt mobbning var ”spridit rykten om en annan elev”, samt ”ignorerat en annan elev med mening”. Cronbachs alpha-värdet för dessa frågor var .71.

Procedur

För att få tillgång till respondenter togs, efter lottning, kontakt med rektorer på fyra stycken skolor. Då en av rektorerna på högstadiet avböjde på grund av att deras policy var att inte ta emot studentundersökningar, togs ytterligare kontakt med rektorn på en annan skola. Efter godkännande av rektorerna kontaktades lärarna för de berörda klasserna för ytterligare godkännande och bestämmande av tid. Innan enkäterna utfördes togs även kontakt med kuratorn eller skolsköterskan på respektive skola för att se om de var närvarande på skolan under den tid enkäten utfördes. Detta då enkäten tog upp ett känsligt ämne och eleverna kunde behöva resonera kring sina tankar efteråt.

Enkätundersökningen utfördes i klassrum med elevernas klassföreståndare närvarande. Vid enkätundersökningstillfället informerades eleverna om att syftet med undersökningen var att undersöka hur elever på högstadiet och gymnasiet skiljer sig vad gäller hur de upplever sina klasskamrater och skolmiljö. De upplystes om att undersökningen skulle komma att ta cirka 10 minuter, samt att vissa frågor kunde uppfattas som känsliga och att det fanns möjlighet att efteråt prata med kurator eller skolsköterska på skolan. Vidare informerades eleverna om att deltagandet var frivilligt och att de när som helst hade möjlighet att avbryta sin medverkan. De informerades även om att de var anonyma och att endast de två författarna och deras handledare skulle komma att se enkätsvaren, samt att alla resultat skulle redovisas som gruppvärden. Slutligen informerades deltagarna om att de svar som inkom endast skulle användas i denna studie. Denna studie är därmed gjord i enlighet med de etiska reglerna som gäller för humanistisk-samhällsvetenskapligt forskning (Vetenskapsrådet, 2002). Vid frågor

kunde eleverna vända sig till författarna direkt under enkättillfället eller riva av sista sidan på enkäten för författarnas kontaktuppgifter.

Databearbetning

För att en elev skulle anses mobbad gjordes en operationaliseringen utifrån Theriot, Dulmus, Sowers och Johnson (2005) artikel. I denna artikel ansågs en elev var mobbad eller utsätta andra för mobbning om denne svarat på någon fråga att händelsen som beskrevs upprepats 2-3 gånger, alternativt 4 gånger eller fler. I resultatet gav detta att en elev kände sig mobbad eller utsatte andra för mobbning om medelvärdet på minst en av frågorna översteg tre. Denna operationalisering valdes då den var prövad i tidigare sammanhang, men också för att den stämde överens med författarnas egen uppfattning om vad som definieras som mobbning utifrån Olweus (1992). Om en elev trivdes i skolan var medelvärdet högre än tre.

Vid analysen gjordes frågorna om till index för att på bästa sätt kunna mäta vad deltagarna upplevt och ansåg på de olika frågeställningarna. För att undersöka frågornas korrelerande i varje index räknades Cronbach's alpha ut, resultatet visas i Tabell 1 under resultatet. Studiens frågeställningar analyserades, med hjälp av index, genom *Univariate Analysis of Variance* (ANOVA) och Personkorrelation. Social önskvärdhet testades som en kontrollfaktor genom att läggas till som kovariat i ANOVA. Ingen av deltagarna uteslöts ur resultatet på grund av för höga värden på index av social önskvärdhet.

Resultat

För att undersöka om elever på högstadiet och elever på gymnasiet hade olika uppfattningar och upplevelser av mobbning analyserades två index, Direkt mobbad och Indirekt mobbad. Vidare sågs om signifikanta skillnader fanns i utförandet av mobbning på gymnasiet och högstadiet genom ytterligare två index, Direkt mobbare och Indirekt mobbare. Genomgående i resultatet undersöktes eventuella könsskillnader. Dessa index analyserades genom 2 x 2 faktoriell ANOVA med kön (pojke eller flicka) och skoltyp (högstadiet eller gymnasiet) som mellangrupsfaktorer om inget annat anges. Signifikanta interaktioner utreddes med hjälp av enkeleffektsanalyser. En elev kände sig mobbad eller utsatte andra för mobbning om dennes medelvärde på de olika indexen översteg tre, vilket betydde att eleven mobbat eller känt sig mobbad fler än tre gånger. Av intresse var även att se huruvida vad elever tycker om skolan påverkade om de utsattes för mobbning eller utsatte andra för mobbning. En elev trivdes i skolan om denne hade ett medelvärde som var högre än tre. Slutligen undersöktes om det var skillnad i gymnasieelevers och högstadielevs medvetenhet om skolans mobbningspreventiva åtgärder under rubriken Anti-mobbningsgrupper. Detta gjordes genom ett Chi²-test.

Pearsonkorrelation

En Pearsonkorrelation gjordes för alla index, då det var av intresse att se hur de olika indexen korrelerade. Detta kan ses i Tabell 1 nedan, där även Cronbachs alpha-värden för varje index finns. Undantaget är indirekt mobbare, då Cronbach's alpha inte räknats ut i detta index.

Tabell 1
Pearsonkorrelationer mellan indexerade oberoende variabler

Index	1	2	3	4	5
1. Skoltrivsel	.81				
2. Direkt mobbad	-.30**	.95			
3. Indirekt mobbad	-.33**	.88**	.92		
4. Direkt mobbare	-.40**	.64**	.58**	.94	
5. Indirekt mobbare	-.36**	.43**	.44**	.76**	.71

Not. Cronbach's alpha i diagonalen.

** $p < .01$

Direkt mobbad

En ANOVA visade att det fanns en signifikant huvudeffekt av skoltyp gällande om elever uppfattade att de blev utsatta för direkt mobbning, så tillvida att elever på högstadiet ($M = 1.56$, $SD = 0.71$) i högre grad upplevde att de blivit direkt mobbade än elever på gymnasiet ($M = 1.25$, $SD = 0.67$), $F(1, 144) = 7.94$, $p < .01$. Även en könsskillnad visades då pojkar ($M = 1.53$, $SD = 0.87$) på både högstadiet och gymnasiet i högre grad upplevde direkt mobbning än flickor ($M = 1.33$, $SD = 0.46$), $F(1, 144) = 3.95$, $p < .05$. Det fanns dock ingen signifikant interaktion mellan kön och skoltyp, $F(1, 144) = 1.03$, *ns*.

Indirekt mobbad

Resultatet av en ANOVA uppvisade en signifikant huvudeffekt av skoltyp i om elever uppfattade att de blivit utsatta för indirekt mobbning, $F(1, 144) = 4.12$, $p < .05$. Elever på högstadiet ($M = 1.51$, $SD = 0.66$) upplevde i större utsträckning än elever på gymnasiet ($M = 1.30$, $SD = 0.65$) att de blivit utsatta för indirekt mobbning. Ingen signifikant könsskillnad fanns i resultatet, $F(1, 144) = 0.72$, *ns*. Det fanns inte heller någon signifikant interaktionseffekt mellan kön och skoltyp gällande variabeln indirekt mobbad, $F(1, 144) = 2.66$, *ns*.

Direkt mobbare

En analys genom en ANOVA gav ingen signifikant huvudeffekt om elever som utsätter andra elever för direkt mobbning går på högstadiet eller gymnasiet, $F(1, 144) = 0.35$, *ns*. ANOVA visade att det däremot fanns en signifikant könsskillnad gällande skoltyp, $F(1, 144) = 17.25$, $p < .01$, där pojkar ($M = 1.65$, $SD = .98$) i högre grad utsatte andra för direkt mobbning än

flickor ($M = 1.15$, $SD = .31$). Ingen signifikant interaktionseffekt uppvisades mellan kön och vilken skola eleven gick på gällande direkt mobbning, $F(1, 144) = 0.67$, *ns*.

Indirekt mobbare

En ANOVA gav inga signifikanta huvudeffekter, vare sig gällande könstillhörighet, $F(1, 144) = 2.31$, *ns*, eller vilken skoltyp eleven gick på, $F(1, 144) = 0.04$, *ns*, och i vilken grad eleven utsatte andra för indirekt mobbning. Det fanns inte heller någon signifikant interaktionseffekt mellan kön och skola, $F(1, 144) = 0.45$, *ns*.

Skoltrivsel

Det finns ingen signifikant huvudeffekt angående om pojkar eller flickor generellt tycker bättre om skolan, $F(1, 144) = .09$, *ns*. En ANOVA visade att elever på gymnasiet generellt tycker bättre om skolan ($M = 3.37$, $SD = 0.76$) än elever på högstadiet ($M = 3.09$, $SD = 0.81$), $F(1, 144) = 5.31$, $p < .05$. Den signifikanta huvudeffekten kvalificerades av en signifikant kön x skoltyp interaktionseffekt i elevernas inställning och uppfattning av skolan, $F(1, 146) = 6.91$, $p < .01$. Enkeleffekten av kön genomfördes separat för de två olika nivåerna av skoltyp. Då det gällde gymnasiet så trivdes flickor signifikant bättre ($M = 3.58$, $SD = 0.58$) än pojkar ($M = 3.20$, $SD = 0.85$), $F(1, 59) = 4.00$, $p < .05$. Däremot fanns det ingen skillnad mellan flickor ($M = 2.94$, $SD = 0.73$) och pojkar ($M = 3.24$, $SD = 0.86$) på högstadiet, $F(1, 85) = 3.11$, *ns*.

I en enkel regressionsanalys där skoltrivsel var den oberoende variabeln och mobbning den beroende variabeln, visade resultatet att skoltrivsel och direkt mobbning inte var signifikant $t(147) = -0.18$, $p = .858$. Inte heller visade regressionsanalysen på någon signifikans mellan skoltrivsel och indirekt mobbning $t(147) = -1.89$, $p = .061$.

Anti-mobbningsgrupper

Chi² goodness of fit visade att det var flest deltagare ($n = 109$) som svarat ja på frågan finns det antimobbningsgrupper på din skola. Endast 1 deltagare hade svarat nej medan 38 deltagare hade svarat vet ej på frågan. Detta kan ses i Tabell 2 nedan. Skillnaden var signifikant, $\chi^2(2, N = 148) = 122$, $p < .01$). Preferenserna för att svara ja, nej eller vet ej på frågan beroende på könstillhörighet och om de var medvetna om att de hade anti-mobbningsgrupper i skolan var relativt jämt fördelad. Pojkarna ($n = 76$) var mer medvetna än flickorna ($n = 72$) om antimobbningsgrupperna i skolan, men skillnaden mellan svarsfrekvenserna var inte signifikant, $\chi^2(1, 148) = .108$, $p = .74$). Eleverna på högstadiet ($n = 87$) var mer medvetna om att det fanns antimobbningsgrupper i skolan än eleverna på gymnasiet ($n = 61$). Skillnaden mellan dessa frekvenser var signifikant, $\chi^2(1, 148) = 4.57$, $p = .03$).

Tabell 2

Svarsfrekvens på frågan Finns det anti-mobbningsgrupper på din skola?

		Ja	Nej	Vet ej
Högstadiet	Pojkar	39 (91 %)	0 (0 %)	4 (9 %)
	Flickor	42 (96 %)	0 (0 %)	2 (5 %)
Gymnasiet	Pojkar	10 (30 %)	1 (3 %)	22 (67 %)
	Flickor	18 (64 %)	0 (0 %)	10 (36 %)

Diskussion

Syftet med studien var att undersöka om högstadiet och gymnasiet skiljer sig gällande mobbning så tillvida att det fanns skillnad i tillvägagångssätt, uppfattning och upplevelse av mobbning i Sverige. Av intresse var även att se om vad elever tyckte om skolan påverkade om de utsattes eller utsatte andra för mobbning. Vidare var syftet att undersöka skolans roll i mobbningspreventionen, samt om det var skillnad i gymnasieelevers och högstadieelevers medvetenhet om skolans mobbningsprevention. Det var även intressant att se om det fanns eventuella könsskillnader i utförande och uppfattning av mobbning.

Enligt denna studie är elever på högstadiet generellt mer utsatta för mobbning än elever i gymnasiet, detta skedde både när det gällde direkt mobbning och indirekt mobbning. Förförståelsen var att det fanns mer engagemang från skolans håll i högstadiet när det gäller mobbning än i gymnasiet. Detta tror studiens författare kunde bero på att mobbning var mer uppmärksammat i högstadiet vilket gjorde att högstadieskolor i högre grad kände ett tvång att agera. Vidare spekulerade uppsatsförfattarna att i högstadiet skulle eleven ta hjälp vid mobbning eftersom det i gymnasiet inte var lika accepterat att ta till hjälp utan eleven skulle klara det själv då denne blivit vuxnare och skulle vara mindre benägna att be om hjälp. Uppsatsförfattarnas tro var att gymnasieungdomar skulle skämmas för att ta hjälp och anförtro sig till andra, då de ansåg sig vara mer vuxna och hade en föreställning om att de borde klara sig själva enligt de ideal som fanns (ju äldre desto mer eget ansvar och omhändertagande av sin "egen" mobbning). Detta kunde enligt studiens författare vara en förklaring till varför mobbning inte på samma sätt skulle rapporteras av gymnasieelever. En förförståelse var även att mobbning utförs på olika sätt i högstadiet och gymnasiet, på det sätt att gymnasiet har mer dold mobbning. Detta då det på gymnasiet kan tänkas vara mer generande att erkänna sin oförmåga att hantera detta själv. Resultatet gällande indirekt och direkt mobbning i denna studie stöder Nansel et al. (2001) resultat om att yngre barn är mer utsatta för mobbning än äldre barn. Anledningen till att det finns skillnader beroende på om en elev går på högstadiet eller gymnasiet, kan bero på att eleverna på gymnasiet är säkrare i sin identitet och inte känner att de behöver hävda sig genom att mobba. Det handlar om mognadsprocessen, att elever på gymnasiet är mognare än elever på högstadiet. I denna undersökning var det inga skillnader på vare sig direkt eller indirekt mobbning vad gäller högstadiet kontra gymnasiet. Detta resultat är inte i linje med Pepler et al. (2006) som i sin studie fann en högre benägenhet att utsätta andra för mobbning på gymnasiet än på högstadiet. Anledningen till att det förekommer skillnader i studier om att det finns mer mobbning på högstadiet än på gymnasiet och tvärtom, kan ha att göra med vilket land som studierna är genomförda, då det kan finnas kulturella skillnader, vilket kan vara av intresse att studera vidare. En anledning till att författarna tror att kulturen kan påverka är att i Olweus undersökning skiljer sig svenska och norska elever i utförandet av mobbning.

I denna studie upplevde pojkar på högstadiet och gymnasiet i högre grad sig utsatta för direkt mobbning än flickor på högstadiet och gymnasiet. Detta stöder tidigare studier (Fekkes et al., 2004; Natvig et al., 2001; Pellegrini & Long, 2002). Inga könsskillnader finns heller i resultatet när det gällde indirekt mobbning, vilket även det ger stöd åt tidigare studier (Baldrys, 2004; Fekkes et al., 2004). Författarna tror att pojkar över lag har ett mer utåtagerande beteende än flickorna vilket kan vara anledning till att de i högre grad utsätter andra för direkt mobbning. Könsskillnaden i utsättandet av mobbning kan författarna tänka sig bero på hur barn socialiseras in i samhället. Pojkar uppfostras till att agera mer utåt än flickor, vilket kan visa sig senare i livet och även i hur de väljer att mobba.

Enligt tidigare studier (Natvig et al., 2001; Theriot et al., 2005) är elevens skoltrivsel av vikt för om denne utsätts eller utsätter andra för mobbning, vilket bekräftas av resultaten i denna studie. Författarna kan tänka sig att det finns ett utbyte mellan mobbning och vad någon tycker om skolan. Författarna anser att det har betydelse vad en elev tycker om skolan och dennes val att utsätta andra för mobbning. Om eleven upplever det Natvig et al. kallar skolalienation kan detta leda till att eleven börjar mobba. Likaså kan elever som blir utsatta för mobbning börja ogilla skolan. Liknande slutsatser presenteras även av Natvig et al. (2001).

Elever på högstadiet hade mer information om att det finns hjälp vid eventuell mobbning på skolan. Detta stödjer studiens förförståelse av att mobbning är ett mer uppmärksammat ämne i högstadiet än i gymnasiet. Detta kan helt enkelt vara att det pratas mera om mobbning på högstadiet än på gymnasiet. Anledningen till att mobbning uppmärksammas mera på högstadiet än gymnasiet kan ha att göra med att gymnasielärarna kan ha en uppfattning om att elever på gymnasiet är mer vuxna än elever på högstadiet och därför väljer att lägga ansvaret på eleven att själv ta hjälp om denne skulle behöva. Det kan även vara så att gymnasieelever väljer att inte ta till sig den information som finns att tillgå om anti-mobbningsgrupper då det kan kännas som tabu och generande att undersöka anti-mobbningsutbudet. Detta kan vara en anledning till att resultatet i studien visade att elever på högstadiet känner sig mer utsatta för mobbning än elever på gymnasiet.

Mobbning ger enligt många forskare försämrad hälsa (Baldrys, 2004; Fekkes et al., 2004; Flygare, 2002). Detta tror författarna stämmer då en elev som blir mobbad enligt Olweus (1992) känner ett utanförskap och utvecklar dålig självkänsla. Författarna tror dock att det även kan finnas en motsatt effekt, att de som mår dåligt mobbar för att få utlopp för sina dolda känslor. Baldry (2004) visade även att de som utsätts för mobbning tenderar att i sin tur mobba andra, vilket stödjer författarnas teori om att elever som mår dåligt har ett omedvetet behov av att få andra att må dåligt i samma utsträckning. Detta har även med mognad att göra. Författarna tror att dessa beteenden sker i högre utsträckning i högstadiet än i gymnasiet då högstadieelever inte hunnit lika långt i sin mognadsprocess. Men detta är något som bör undersökas i vidare studier.

Den interna validiteten i enkäten undersöktes genom att tre personer var för sig översatte de frågor som användes i undersökningen för att få en så korrekt översättning som möjligt. Frågorna som användes togs från flera olika studier som alla hade hög validitet och höga Cronbach's alpha-värden när de användes i respektive studie. Detta ger stöd även till denna studies validitet. Beträffande reliabilitet var Cronbach's alpha god och tydde på skalornas användbarhet. Reliabiliteten skulle dock kunna förbättras genom att variabeln som mätte graden av indirekt mobbning skulle förstärkas med ytterligare frågor. Operationaliseringen, där elever ansågs mobbade eller som mobbare om de två eller fler gånger utsatts/utsätter andra för mobbning, användes i likhet med en tidigare studie där reliabiliteten var hög. Det finns dock en viss ovisshet kring denna typ av operationalisering då elever som endast upplevt något av påståendena i de olika indexen kan falla utanför ramen när medelvärdet uträknas. Dessa faller utanför ramen av mobbning trots det faktum att de skulle kunna känna sig mobbade. Detta kan göra att resultaten ger viss missvisning. Om personen svarar två eller fler

gångar att den blivit slagen eller retad/slår eller retar så kan man utifrån de uppgifterna betrakta denne som mobbad/mobbare, utifrån uppsatsförfattarnas synvinkel. För att få högre reliabilitet skulle uppsatsförfattarna kunnat göra djupare analyser med fler uppdelningar i svarsalternativen, samt endast göra vidare analyser på de elever som svarat två eller fler gånger på någon av frågorna. Detta blev dock för omfattande för denna studie. När deltagare ombads att rapportera förekomsten av ett fenomen/beteende, är minneseffekten en stor riskfaktor för resultatens pålitlighet. Ett sätt att öka pålitligheten i rapporteringen av fenomenet/beteendet är då att be deltagarna uppskatta förekomsten av fenomenet/beteendet under en bestämd tidsperiod. Detta gjorde att författarna valde att be deltagarna svara på frekvensen av mobbandet under den senaste månaden, för att ge deltagarna ett konkret tidsperspektiv. En annan faktor som kan påverka resultatens tillförlitlighet är att studien genomfördes i klassrummet. Detta kan påverka elevernas enkätsvar på grund av grupstryck. Om eleverna hade fått med sig enkäten för att sedan fylla i den i hemmet för att minska grupstrycket, hade det i sin tur kunnat öka risken för bortfall. En faktor som kan ha påverkat resultaten är det åldersmässiga urvalet. I denna studie användes elever från år 9 i högstadiet och år 3 från gymnasiet på grund av den begränsade studien. Dock kan det vara av intresse för vidare studier att ta med alla årskurser från högstadiet och alla årskurser från gymnasiet, för att se om resultaten ändras. En sak uppsatsförfattarna hade kunnat göra var att efter att enkäternas insamlats gett en debriefing där eleverna fick reda på att det var just mobbning som skulle undersökas. Uppsatsförfattarna valde att inte göra detta då fler klasser undersöktes på samma skola och undersökningens syfte kunde sprida sig.

Etnicitet som aspekt på vem som utsätter eller utsätts för mobbning, har inte tagits upp i denna studie. Detta för att avgränsa studien, men även då författarna inte ansåg detta av relevant betydelse, men för att stärka validiteten kunde även denna aspekt ha tagit in i undersökningen. Det blir ett ämne för vidare forskning. Även hur och vilka omgivande faktorer som påverkar elevers upplevelser av mobbning är av intresse för vidare studier.

Undersökningen kan generaliseras till andra liknande studier, då de resultat som redovisats i denna studie har fått stöd av viss tidigare forskning (Baldrys, 2004; Fekkes et al., 2004; Nansel et al. 2001; Natvig et al., 2001; Pellegrini & Long, 2002). Tidigare forskning som gjorts har uppvisat motsatta resultat gällande mobbning i högstadiet och gymnasiet och även huruvida pojkar och flickor mobbar i högre grad, vilket gör att ämnet är relevant att undersökas vidare. Det skulle vara av vikt att studera dessa faktorer även i svenska förhållanden på grund av den uppenbara bristen på forskning inom detta område. Inga studier förutom Olweus (1992) undersökning om skillnader i Norge och Sverige har hittats som berör svenska elever.

Referenser

- Baldry, A. C. (2004). The impact of direct and indirect bullying on the mental and physical health of italian youngsters. *Aggressive Behaviour*, 30, 343-355.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349-354.
- De Barrio, C., Martín, E., Montero, I., Fernández, I., & Gutiérrez, H. (2001). Bullying in spanish secondary schools: A study on a national scale for the Ombudsman's Report on School Violence. *The International Journal of Children's Rights*, 9, 241-257.
- Dodge, K. A., & Coie, J. D. (1987). Social information processing factors in reactive and proactive aggression in children peer groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 1146-1158.

- Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2004). Bullying: Who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behaviour. *Advance Access Publication*, 20, 81-91.
- Flygare, E. (2002). Mobbning i skolan - ett socialtproblem med individuella grundorsaker? I E. Menckel (red). *Vänskap vinner. Om mobbning och kränkande behandling i skolan.* (ss. 60-71). Halmstad: Halmstad Tryckeri.
- Hazler, R. J., & Miller, D. L. (2001). Adult recognition of school bullying situations. *Educational Research*, 43, 133-146.
- Lindberg, O. (2002). Mobbning i ett sociologiskt och socialpsykologiskt perspektiv. I E. Menckel (red). *Vänskap vinner. Om mobbning och kränkande behandling i skolan.* (ss. 71-91). Halmstad: Halmstad.
- Nansel, T. R., Overpeck M., Pilla, R. S., Ryan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviours among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Journal of American Medicine of Association*, 285, 2094-2100.
- Natvig G. K., Albrektsen, G., & Qvarnström, U. (2001). School Related Stress Experience as a Risk Factor for Bullying Behaviour. *Journal of Youth and Adolescence*, 30, 561-575.
- Olweus, D. (1992). *Mobbning i skolan. Vad vi vet och vad vi kan göra.* Falkköping: Gummessons Tryckeri AB.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: what we know and what we can do.* Blackwell: Oxford.
- Olweus, D. (2002). Mobbning i skolan: Grundläggande fakta, ett effektivt åtgärdsprogram och en ny nationell storsatsning i Norge. I E. Menckel (red), *Vänskap vinner. Om mobbning och kränkande behandling i skolan.* (ss. 27-60) Halmstad: Halmstad Tryckeri.
- Pellegrini A. D., & Long, J. D. (2002). A longitudinal study of bullying, dominance, and victimization during the transition from primary school through secondary school. *British Journal of Developmental Psychology*, 20, 259-280.
- Pepler, D. J., Craig, W. M., Connolly, J. A., Yuile, A., McMaster, L., & Jiang, D. (2006). A developmental perspective on bullying. *Aggressive Behaviour*, 32, 376-384 .
- Scheithauer, H., Hayer, T., Petermann, F., & Jugert, G. (2006). Physical, verbal and relational forms of bullying among German students: Age trends, gender differences, and correlates. *Aggressive Behaviour*, 32, 261-275.
- Stevens, V., De Bourdeaudhuij, I., & Van Oost, P. (2002). Relationship of the Family Environment to Children's Involvement in Bully/Victim Problems at school. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 419-428.
- Taylor, S. E., Wood, J. V., & Lichtman, R. R. (1983). It could be worse: Selective evaluation as a response to victimization. *Journal of Social Issues*, 39, 19-40.
- Theriot, M. T., Dulmus, C. N., Sowers, K. M., & Johnson, T. K. (2005). Factors relations to self-identification among bullying victims. *Childrens and Youth Services Review*, 27, 979-994.
- Vessey, J. A., Duffy, M., O'Sullivan, P., & Swanson, M. (2003). Assessing teasing in school-age youth. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26, 1-11.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm: Vetenskapsrådet.